

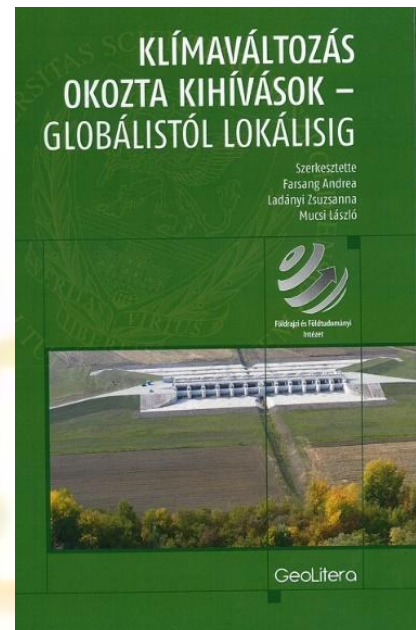
A tájváltozás szintjei

Klímaváltozás okozta kihívások – Globálistól lokálisig

Szerk.: Farsang Andrea, Ladányi Zsuzsanna, Mucsi László.

GeoLitera, Szegedi Tudományegyetem, TTIK Földrajzi és Földtudományi Intézet, p. 216, Szeged, 2020.

ISBN 978-963-306-734-5.

Hetvenedik születésnapja alkalmával Rakonczi János professzort jelenlegi és volt munkatársai, barátai, volt tanítványai és tisztelői egy tanulmánykötettel lepték meg. Az igényes kivitelezésű, keményborítós és krétázott papírra nyomtatott kötet célja, hogy a „Szegedi Tudományegyetem Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszékével szoros munkakapcsolatban álló kutató műhelyek utóbbi évek során e témakörben született eredményeit szemelvénytyszerűen bemutassa. A kötet címe [[Klímaváltozás okozta kihívások – Globálistól lokálisig](#)] utal a kötetben megjelenő különböző léptékű térben végzett kutatások változatosságára, valamint a szinte minden tanulmányban központi kérdésként megfogalmazott kihívásokra adható lehetséges válaszokra is” – fogalmazza meg tömören az *Előszó*ban Farsang Andrea, az opus egyik szerkesztője.

A napvilágot látott tudományos írások zömmel a klímaváltozás különböző aspektusait és a tájra ható következményeit tárgyalják. „A tanulmányok összeállítása során arra törekedtünk, hogy bemutassuk: a klímaváltozás hatásaival foglalkozó kutatások jellemzője a problémafelvetések és a megoldások megközelítésének sokszínűsége, a kutatások tér- és időbeli léptékének változatossága. A kötet szerkesztői azzal a szándékkal választották ezt a megoldást, hogy a tanulmányok között minél többféle problémafelvetés, minél több szakmai irányból induló kutatói megközelítés helyet kaphasson” – olvasható szintén az *Előszó*ban.

A kötet 17 tanulmányát összesen 58 szerző jegyzi. Az írások tárgyköre igen eltérő, zömmel az éghajlatváltozással kapcsolatosak, de olvasható benne tudománytörténeti, ökológiai, geomorfológiai, térképészeti, térinformatikai, agroökológiai és hidrológiai témát bemutató írás is. Ezen sokszínű témakört feldolgozó tanulmányok csoportosítása egyáltalán nem tűnik egyszerűnek.

Az első négy írás mondhatni, nagyjából az éghajlatváltozással foglalkozik. Kerényi Attila és Richard McIntosh *A globális földi rendszerekről és az éghajlatváltozásról* című tanulmánya az emberi társadalom megjelenése előtti és a jelenlegi klíma attribútumait hasonlítja össze. Mezősi Gábor és társai a *Hőmérsékleti szélsőségekkel kapcsolatos természeti és társadalmi-gazdasági*

veszélyek című írása az extrém hideg és extrém meleg időszakok magyarországi megjelenéseit, gyakoriságukat, valamint a következő három évtizedben bekövetkező hatásait elemzik. Csorba Péter és társai *Az éghajlatváltozással kapcsolatos stratégiai tervezésről* értekeznek, míg Szalai József Miron *Adattár a könyvespolcon: a Vízrajzi Évkönyv* című írásában a hidrológiai annalesek történetébe vezeti be az olvasót.

A következő tanulmánycsoport a belvízzel kapcsolatos kutatásokkal, térképezéssel és távérzékeléssel foglalkozik. Bozán Csaba és társai *A belvív-veszélyeztettségi térképezés módszertani fejlődése a NAIK ÖVKI GIS műhelyében* című írása a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ Öntözési és Vízgazdálkodási Kutatóintézetben kidolgozott Árvízi Kockázat Kezelés szimulációs módszer elveit, valamint az RF-K módszerrel készült magyarországi Komplex Természeti-alapú Belvív-veszélyeztetettségi Valószínűség térképet mutatja be. Szatmári József és társai *Belvízelöntések vizsgálata távérzékeléssel a 2000-es években a Szegedi Tudományegyetemen* írása a Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszék elmúlt két évtizedes kutatásainak egy szűk spektrumát tárgyalja: a belvizek általi elöntésének modellezését, azok lehatárolását RapidEye műholdfelvételek alapján, illetve térképezését Sentinel műholdas multispektrális felvételek és Sentinel radarfelvételek segítségével.

A hetedik írás talán egy kicsit elüt az eddigiek témájától: a Bódis Katalin és szerzőtársai által közreadott *Optimális környezetvédelmi kombináció: napelemes rendszerek tervezése felhagyott hulladéklerakókon* tanulmány elemzi a különböző napelemes technológiák felhagyott hulladéklerakók területén történő telepítésének előnyeit, angliai példákkal áttekintést nyújt a hasonló, már meglévő létesítményekről, valamint a magyarországi jogi háttér bemutatásával felméri a további hazai lehetőségeket is.

Ökológiai témával foglalkozik Szilassi Péter és társainak *Egy özönnövény az alföldi tájban: a selyemkoró (Asclepias syriaca) terjedését befolyásoló földrajzi tényezők vizsgálata* című opusa. A szerzők statisztikailag bizonyítják, hogy a meténgfélék családjába tartozó selyemkoró (tejelőkoró) megjelenése és elterjedése bizonyos talajtípusokhoz – például a humuszos homoktalajhoz –, valamint a művelés alól kivont és parlagon hagyott szántóföldekhez köthető.

Hidrológiai és talajtani témát tárgyalnak a következő írások: a *Felszíni lefolyások változása a Duna-Tisza közti homokhátság délkeleti lejtőjén a klímaváltozás tükrében* tanulmány célja a lefolyási adatok és a csapadék mennyisége közötti összefüggések feltárása. Szerzője Kozák Péter. Farsang Andrea és szerzőtársai jegyzik *A klímaváltozás hatásainak megjelenése az öntözést meghatározó talajtani és hidrológiai tényezők tér- és időbeli alakulásában: esettanulmány dél-alföldi mintaterületen* című tanulmányt. Egy mintaterület 15 éven át tartó megfigyelése eredményeképp megállapítható, hogy a pedológiai paraméterek – talajvíz szintje, sótartalma, a területre jellemző kritikus talajvízszint, a talaj fizikai és kémiai tulajdonságai – ismeretében meg lehet ítélni az öntözések várható talajtani hatását, illetve megelőzni a talajdegradáció káros következményeit.

Szintén a Duna-Tisza-köz tájváltozását, valamint e közel 10.000 km² nagyságú területnek az I. katonai felméréstől a mai napig követhető vízháztartás-változását taglalja Szalai József Miron és Nagy György *A regionalitástól a lokalitásig: változás és változatlanosság pillanatképek a Duna-Tisza köze talajvízszintjének alakulásáról* című műve.

A tájökológia területére vezet Lóczy Dénes és társainak *A tájszerkezet és a talajnedvesség megőrzése dombsági területeken* című tanulmánya, mely a Dunántúli-dombságon kiválasztott három mintaterületen követi a talajnedvesség térbeli eloszlására és a felszíni lefolyásból származó vizek összegyülekezési helyeinek feltárására alkalmazott térinformatikai eljárás alapján számított TWI (Topographic Wetness Index) értékeinek változásait. A cikk következtetése: „[...] a megváltozó éghajlati viszonyok között egyre inkább szükségessé válik a lefolyó vizek tározása”.

A szénforgalmi folyamatok rejtelméről olvashatunk a következő két tanulmányban: az éghajlatváltozás hazai erdei geoökoszisztémákra gyakorolt hatásáról szól Keveiné Bárány Ilona és szerzőtársainak *Az ökoszisztéma-szolgáltatások fenntartásának szerepe a klímaváltozás mérséklésében: az erdők szénmegkötése* című munkája. Barna Gyöngyi és munkatársai *Bioszén hatása a talajok egyes fizikai tulajdonságaira* írásában egy nagyobb kutatás részeredményeit mutatják be, és arra keresik a választ, hogy hogyan változik egy kultúrnövény fejlődése során a talaj mikro- és makroaggregátum stabilitása, valamint telítési vízvezető képessége.

Farsang Andrea és Csányi Katalin *A mezőgazdasági eredetű porok off site hatásainak értékelése a klímaváltozás tükrében* című dolgozatukban a szántóterületeken zajló szélerozió következményeit elemzik.

Városökológiai témával foglalkozik Hoyk Edit és társainak *A zöldterületek szerepe a városok adaptációs képességében* című tanulmánya, melyben a szerzők a klímaváltozás városi hatásait elemzik.

Az utolsó tanulmány Szlávik Lajos alkotása, és történelmi áttekintést nyújt. *Az 50 éve volt az 1970. évi Tisza-Szamos közti árvíz katasztrófa* című írás a Szamos vízgyűjtőjének területhasználatát mutatja be a XVIII. századtól egészen a nagy árvízig, majd részletesen foglalkozik az árvíz hidrometeorológiai előzményeivel és lefolyásával.

Egy tiszteletkötet mindig a tudományos méltatásról szól. Rakonczai János ismert és elismert geográfus szakember. Mindezt bizonyítják eddig megjelent kötetei. Tisztelői ezen tanulmánykötettel nem ennek a szakmai méltatásnak szentelték a kerek évforduló adta lehetőséget, hanem inkább tisztelegni kívántak a munka előtt, a mindenkori leleményesség, az értékteremtés, a kitartás és mintaadás előtt, amit Rakonczai János diplomázói, doktoranduszai és munkatársai tanúsítanak.

Géczi Róbert, Budapest – Kolozsvár